

מסורת הש"ס
 א. יומא יט"א, ל"א, לא, א.
 לב. ובימי יט, יושלמי
 יומא פיג הי"ו, תוספתא
 יומא פיג ט"ז, ת"כ אחרי
 ג. ילקיש אחרי התקעין.
 ב. ראה יומא לב, א.
 ירושלמי יומא פיג הי"ו, שם
 פי"ז הי"ב, ת"כ אחרי פי"ו.
 ילקיש תקעין.
 ג. יומא ס"ב.

גדרות

מיצאה ראשונה בעיד
 בתי"י: **מיצאה ראשונה**
עושה.
והדר ואת פר בתי"י והדר
כתיב ואת פר.
הרואה את בתי"י הרואה.
אימא חוץ מפסוק זה
בתי"י: אימא מפסוק זה.

שכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר, שהעבודה צריכה להיעשות כסדר שכתוב במקרא, חוץ מפסוק זה שלא נאמר על הסדר, וצריך לעשותו שלא כפי סדר כתיבתו, כי אם לאחר מכן. ושואלים: מאי טעמא [מה טעם] אומרם שאינו כתוב כפי סדר העבודה הנכון? אמר רב חסדא: גמירי [למודים היו] מפי המסורה כי חמש טבילות ועשרה קידושין טובל בהן גדול ומקדש בו ביום, כשמחליף בגדים, ואי אמרת שכסדרן [ואם אומר אתה שכסדרן] כתיבי [כתובים] המקראות, אז כן לא משכחת לה [אין אתה מוצא] אלא שלש טבילות וששה קידושין, ולכן בהכרח לומר שאין סדר העבודה כפי סדר כתיבתו, אלא כניסתו לקודש הקדשים נעשית לאחר שסיים את עבודת היום. מתקוף לה [מקשה על כך] ר' זירא: ודילמא [ושמא] אין לשבש את סדר הכתובים, אלא כפי הסדר הנאמר בהם הריהו מפסיק ליה [מפסיק הוא אותה] בשעיר הנעשה בחוץ, שעושה את השעיר ואחר כך חוזר ומציא את הכף ורק לאחר מכן מקריב את האילים, ולא סדר האמור במשנה! אמר אביי: אמר קרא [הכתוב]: "ויצא ועשה את עלתו ואת עולת העם" [ויקרא טז, כד], וזוהי היצאה הראשונה האמורה בכתוב, לומר: **מיצאה ראשונה עביד [עושה הוא] את אילו ואיל העם. רבא אמר ראיא** אחרת יש שאין הכתובים מסודרים כפי סדר העבודה הנכון, שכן אמר קרא [הכתוב]: "ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש" (שם כג), שאין תלמוד לומר "אשר לבש" שהי אין זה מלמד דבר, כי כלום אדם פושט אלא מה שלובש? אלא, מה תלמוד לומר "אשר לבש" – שלבש כבר. ומכאן למדים כי את בגדי הבד שלבש כבר קודם לצורך עבודת היום ופושטן, הריהו חוזר ושובש את עבודת היום, והוא מחתה ואז חוזר ופושטם בשנית, ואין לומר כן אלא אם אכן הוא מאחר את הרצאת הכף והמחטה. מתקוף לה [מקשה על כך] רבא בר רב שילא: ואימא [ואמור] שמפסיק בשעיר הנעשה בחוץ! ומשיבים: **הכתיב [הרי נאמר] "ויצא ועשה" (שם כד), לומר: כיון שיוצא – עושה ככל הסדר הכתוב. ושואלים: והאם באמת כל הפרשה כולה נאמרה על הסדר? והא קראי כתיבי [והרי הפסוקים נאמרו כן]: "ואת חלב החטאת ושרפיה" (שם כז), והדר [ואחר כך] נאמר: "ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקודש יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו..." (שם כז) ואילו אנן תנן [אנו שנינו במשנה]: הרואה את כהן גדול כשהוא קורא את הפרשה – אינו רואה פר ושעיר הנשרפין בזמן קריאת התורה. הרי שזמן שריפתם בעוד הכהן לובש את בגדי הלבן, ואילו אמורי חטאת לדברי הכל בתר הכי מקטיר להו [אחר כך מקטיר אותם]. הרי שאף כתובים אלה לא נאמרו כפי סדר העבודה הנכון! ומשיבים: אימא [אמור] חוץ מפסוק זה ואילך, שמאותרו פסוק ואילך שוב אין סדר בעבודה כסדר הכתובים. ושואלים: ומאי חזית דמשבשת קראי, שביש מתניתא! ומה דאית לשבש את סדר הכתובים, מוטב שתשבש את המשנה. ותאמר שסדר הדברים האמור במשנה לאו דווקא הוא, ויש אכן לעשות כסדר הכתוב בתורה! אמר אביי: לאחר שעסק הכתוב בענין הקטרת האימורים אמר קרא [הכתוב]: "והמשלה את השעיר..." (שם כו), ומיד לאחריו: "והשרף אותם" (שם כח),**

שכל הפרשה נאמרה על הסדר וכו' – ולי כקדן כמיז וכן הסדר שמואלין בלגיטה ראשונה, ואין עושה חילונה של צגלי וכו' מפסקת בין עובדת היום להולאת כף ומחטה לא משכחת לה וכו', כנר פרשתיה בפרק "אמר להם הממונה" (לעיל לג, ג). בשעיר הנעשה בחוץ – כדכמיז (במדבר כט) "מלמד מטעם הפסוקים" והוא אינו כמזב כלא, אלא אילו ואל העם דווקא כמצינו קרא אחר הולאת כף ומחטה. ולא אנטרין לן לשבש סדרה דקראי. אמר קרא ויצא ועשה וגו' – חו יצאה ראשונה האמורה בפרשה, הילכך על כרחך מקמי הולאת כף ומחטה עביד להו, בהפסקה שנייהם לעבודת היום. אשר לבש כבר – אלמא זו היא פשיטה שניה, שמע מינה: יש הפסקת מילוף גנדים בין עבודת היום להולאת כף ומחטה. ורבא לא אלתקמיה דרבי זירא קאי אלא לפשוטי טעמא דמתניתא דמשבש קראי. הכי גרסינן: קראי כתיבי וכו' – ולא גרס מרי. אינו רואה פר ושעיר הנשרפים – אלמא שריפתם עבד שכן גדול לטעם נגדי טון היא. ואילו אימורי חטאת – לדברי הכל כתיב הכי עבד להו (בשעיר) כתיב שלישי עם אילו ואל העם. אימא חוץ מפסוק זה ואילך – לא נכתבה על הסדר. שביש מתניתא – ולמאן שריפת הפך והשעיר אחר טבילה שלישי. אמר קרא והמשלה את השעיר וגו' – ואלמא לשון עולמו נאמר "והשרף אותם" דמשבש שריפת הפך ושעיר ושנייה כמזבין אחר "ואת חלב החטאת". ועל כרחך טילוח השעיר מקמי הקטרת אימורים הוא כדכמיז "ושלה את השעיר במדבר" והדר "ואת

תוספות

נכנס להקטיר קטורת של בין הערבים ולהטיב את הנרות – תימה הוא דלא קתני תמיד של בין הערבים! ושמא יש לומר: משום דכבר תנא ליה ברישא במילתיה דרבי עקיבא. **ולהטיב** את הנרות – הא דלא תנא להדליק את הנרות שהיתה בין הערבים אבל הטבה בצפרא הואי; נראה לי דדילמא בימי שמעון הצדיק נשנית משנה זו. וכן מתניתין תמיד (לגא, דתנן): מי שזכה בדישון המנורה נכנס ומצא שתי נרות מזרחיות דולקות מדין את השאר ומניח את אלו – זה היה כמו כן בימי שמעון הצדיק. מצאן שבכו, פירוש: משמת שמעון הצדיק מדשנו כו' ואם כן בימי שמעון הצדיק היו דולקין אותן שתי נרות מזרחיות עד הערב והיה צריך להטיב אותם ברישא ואחר כך היה עושה הדלקה. ולהכי נקט ולהטיב את הנרות ולא קתני להדליק משום דהטבה היתה קודם, כדפרישית.

לא משכחת לה אלא שלש טבילות – לעיל פרק "אימור להם הממונה" (לב, א ד"ה "ואי"י) פירשתי.

ידים ורגלים בפשיטה ובבלישה! ויש לומר ששם למדנו מן ההיקש "ופשט – ולבש" וכאן למדים אנו מיתור המקראות (תרי, ריטב"א).

אורה ההלכה

חמש טבילות ועשרה קידושין ביום הכיפורים טובל הכהן הגדול חמש טבילות ומקדש ידיו ורגליו עשר פעמים, ודבר זה מפי השמועה למדו. ופירוט סדרם תומנם כפי המבואר במשנה (רמב"ם ספר עבודה הלכות עבודת יום הכיפורים פ"ב ה"ב).

שכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר יש לתמוה: מפני מה באמת שינה הכתוב מן הסדר שהיה צריך להיות. ולא נכתב בתורה כסדר העבודה? ובשם הגר"א מוילנא תירגו, כי לדעת הספרא מותר היה לאוהן הכהן להכנס אל קודש הקדשים לא רק ביום הכיפורים אלא אף בכל זמן אחר – ובתנאי שיעשה כסדר העבודה הכתוב בפרשה. ולפי זה מובן, כי הסדר הכתוב בתורה הוא הסדר לכל פעם ופעם ואז באמת יש רק שלוש טבילות. אבל ביום הכיפורים שלמדו שיש בו חמש טבילות צריך לשנות מעט מדרך הדברים הכתוב שם (חבמת ארז).

ופשט את בגדי הבד ולכאורה הרי כבר למדנו מכאן לימור אחר, לענין חובת קידוש

קייונים

שכל הפרשה כולה נאמרה על הסדר, שהעבודה צריכה להיעשות כסדר שכתוב במקרא, חוץ מפסוק זה שלא נאמר על הסדר, וצריך לעשותו שלא כפי סדר כתיבתו, כי אם לאחר מכן. ושואלים: מאי טעמא [מה טעם] אומרם שאינו כתוב כפי סדר העבודה הנכון? אמר רב חסדא: גמירי [למודים היו] מפי המסורה כי חמש טבילות ועשרה קידושין טובל בהן גדול ומקדש בו ביום, כשמחליף בגדים, ואי אמרת שכסדרן [ואם אומר אתה שכסדרן] כתיבי [כתובים] המקראות, אז כן לא משכחת לה [אין אתה מוצא] אלא שלש טבילות וששה קידושין, ולכן בהכרח לומר שאין סדר העבודה כפי סדר כתיבתו, אלא כניסתו לקודש הקדשים נעשית לאחר שסיים את עבודת היום. מתקוף לה [מקשה על כך] ר' זירא: ודילמא [ושמא] אין לשבש את סדר הכתובים, אלא כפי הסדר הנאמר בהם הריהו מפסיק ליה [מפסיק הוא אותה] בשעיר הנעשה בחוץ, שעושה את השעיר ואחר כך חוזר ומציא את הכף ורק לאחר מכן מקריב את האילים, ולא סדר האמור במשנה! אמר אביי: אמר קרא [הכתוב]: "ויצא ועשה את עלתו ואת עולת העם" [ויקרא טז, כד], וזוהי היצאה הראשונה האמורה בכתוב, לומר: **מיצאה ראשונה עביד [עושה הוא] את אילו ואיל העם. רבא אמר ראיא** אחרת יש שאין הכתובים מסודרים כפי סדר העבודה הנכון, שכן אמר קרא [הכתוב]: "ופשט את בגדי הבד אשר לבש בבואו אל הקודש" (שם כג), שאין תלמוד לומר "אשר לבש" שהי אין זה מלמד דבר, כי כלום אדם פושט אלא מה שלובש? אלא, מה תלמוד לומר "אשר לבש" – שלבש כבר. ומכאן למדים כי את בגדי הבד שלבש כבר קודם לצורך עבודת היום ופושטן, הריהו חוזר ושובש את עבודת היום, והוא מחתה ואז חוזר ופושטם בשנית, ואין לומר כן אלא אם אכן הוא מאחר את הרצאת הכף והמחטה. מתקוף לה [מקשה על כך] רבא בר רב שילא: ואימא [ואמור] שמפסיק בשעיר הנעשה בחוץ! ומשיבים: **הכתיב [הרי נאמר] "ויצא ועשה" (שם כד), לומר: כיון שיוצא – עושה ככל הסדר הכתוב. ושואלים: והאם באמת כל הפרשה כולה נאמרה על הסדר? והא קראי כתיבי [והרי הפסוקים נאמרו כן]: "ואת חלב החטאת ושרפיה" (שם כז), והדר [ואחר כך] נאמר: "ואת פר החטאת ואת שעיר החטאת אשר הובא את דמם לכפר בקודש יוציא אל מחוץ למחנה ושרפו..." (שם כז) ואילו אנן תנן [אנו שנינו במשנה]: הרואה את כהן גדול כשהוא קורא את הפרשה – אינו רואה פר ושעיר הנשרפין בזמן קריאת התורה. הרי שזמן שריפתם בעוד הכהן לובש את בגדי הלבן, ואילו אמורי חטאת לדברי הכל בתר הכי מקטיר להו [אחר כך מקטיר אותם]. הרי שאף כתובים אלה לא נאמרו כפי סדר העבודה הנכון! ומשיבים: אימא [אמור] חוץ מפסוק זה ואילך, שמאותרו פסוק ואילך שוב אין סדר בעבודה כסדר הכתובים. ושואלים: ומאי חזית דמשבשת קראי, שביש מתניתא! ומה דאית לשבש את סדר הכתובים, מוטב שתשבש את המשנה. ותאמר שסדר הדברים האמור במשנה לאו דווקא הוא, ויש אכן לעשות כסדר הכתוב בתורה! אמר אביי: לאחר שעסק הכתוב בענין הקטרת האימורים אמר קרא [הכתוב]: "והמשלה את השעיר..." (שם כו), ומיד לאחריו: "והשרף אותם" (שם כח),**

מלך המלכות" על כרחן והמשלת דכמי נמריה כלסד שהפסקו הענין שהיה מדבר צו ומוחר ומטייתו ואומר: ואותו שלום שאמרתי לך למעלה המשלחו מטמא בגדים ונאותו לשון עמנו נאמר "והשוקף" מה והמשלח – אף על פי שנכתב אמר לימורי טהלת דמעיקרא הוא, אף "והשוקף" אף על פי שנכתב אחיהן מעיקרא הוא. אדרבה מה שורה דהשתא – שהרי לוי עיקר שריפתן אמר לימורי טהלת נאמר כדכמי "ואת מלך המלכות" וגו' והדר "ואת פר המטלת יוליא וזכרפו". אף המשלח דהשתא – דווקא כגז אמר לימורי. ושלום שער האמור למעלה מהס הכי קאמר: ונשא השעיר עליו את עוונתו ושלמו המדבחה – כשיגיע זמן שלוחו. והמשלח מעיקרא משמע – כלסד שחור לענין שהפסקו צו וכמו שפירשתי, ושלום שער במקומו נכתב, מלל הדך וכגז אמר לימורי ושלום השעיר והמשלחו יכנס גדיו. רבא אמר – לא מלית שער במקומו נכתב, מלל המקומו נאמר, דהא לא חזיקו לעמוד סס אלף עד שעת כפרה, והיא ענדת היס דמתן דמיס. אתי משלח – ליום המתה. מצאו בשוק – מכדו לפני הבריות, ואומר לו אישי כהן גדול וכו'. מחייה חיים – הוא הקדוש ברוך הוא עשיו שלימותו. מפטרי מהדרי – שהיה אחד נוטל רשות ממזירו לטוב ליתו. אההלך וכו' – אידי דליירי נמיס ממוקנים נקט לה. זה מקום שרוקים – שלס מואל לקנות מוונתו, ולפי שהיה דוד מטלעל על ועד היה ממפלל על הדב. שמתהפכות עליו – מי שהיה עני ילדותו ונעשה עשיר לעת זקנותו דומה לו כאלו עכשו נעשה מי מותן מיתה. אליכם אישים אקרא – כגאס פרשט "ועתה מיס הוא", להכי נקט ליה. שדומין לנשים – עומטין ומשטי כה. אישים – לשון אשה, מלל כמי אנסיס. לנסך יין וכו' – אישים לשון קצין אשה.

מה משלח – דמעיקרא, אף שורה דמעיקרא. אדרבה, מה שורה דהשתא, אף משלח – דהשתא! – "והמשלח" – דמעיקרא משמע. רבא אמר: אמר קרא "יעמד חי" יעד מתי יהא זקוק לעמוד חי – עד שעת כפרה, ואימתי שעת כפרה – בשעת מתן דמים ותו לא.

א אתי משלח, מצאו בשוק לכהן גדול, אומר לו: אישי כהן גדול! עשינו שליחותך. מצאו בכיתו, אומר לו: מחיה חיים, עשינו שליחותך. אמר רבה: כי מיפטרי רבנן מהדרי בפומבידיא אמרי הכי: מחיה חיים? תן לך חיים ארוכים וטובים ומתוקנין. "אתהלהך לפני ה' בארצות החיים" – אמר רב יהודה: זה מקום שרוקים. וכי אישי ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך. וכי יש שנים של חיים ויש שנים שאינן של חיים? – אמר רבי אלעזר: אלו שנותיו של אדם, המתהפכות עליו מרעה לטובה. "אליכם אישים אקרא", אמר רבי ברכיה: אלו תלמידי חכמים, שדומין לנשים ועושין גבורה פאנשים. ואמר רבי ברכיה: הרוצה לנסף יין על גבי המזבח – ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין, שנאמר "אליכם אישים אקרא". ואמר רבי ברכיה: אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו – ישא בת תלמיד חכם, שנאמר "אם יזקין בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו,

מסורת הש"ס
ד. יומא סהא, ויש סומנו מקבילות.
ה. ראה ירושלמי כלאים פ"ט ח"ג, ושם כתובות פ"ב ח"ג. ביר פ"ד א. ילקויש תהלים תנע"ד.
ו. ילקויש משלי תתקל"ד.
ז. ראה סנהדרין כ"ב, ילקויש משלי תתק"מ.
ח. ילקויש שם.
ט. ילקויש איוב תתק"ו.

גרוסות
אתי משלח בכתיי: אותו משלח.
מצאו בשוק לכהן גדול בכתיי בעי: מצא לכהן גדול בשוק.
מחיה חיים עשינו שליחותו בכתיי: מחיה חיים עשינו שליחותך.
זה מקום שרוקים באחי: אלו יושבי ארץ ישראל ומובא גלם בליקויש.

א ומוסיפים לענין מנהגי יום הכיפורים: אתי [בא] המשלח למחרת יום הכיפורים, מצאו בשוק, כלומר: במקום פומבי, לכהן גדול, אומר לו בלשון זו: אישי (אדוני) כהן גדול! עשינו שליחותך, שקיימנו מצות שילוח השעיר. ואם מצאו בכיתו, אומר לו בלשון אחרת: מחיה חיים (הקדוש ברוך הוא), עשינו שליחותך. כי לשון "עשינו שליחותך", שאומר לו בנכחות אנשים אחרים אינו אלא לכבדו בפני הבריות, אבל בינו לבין עצמו אינו צריך לכך ולכן מדייק בלשונו לומר שעשה שליחותו של הקדוש ברוך הוא כציווי הכתוב.

כיון שהוכרנו נוסח ברכה של "מחיה חיים" מביאים מה שאמר רבה: כי מיפטרי רבנן מהדרי [כאשר חכמים נפרדים זה מזה] בפומבידיא אמרי הכי [היו אומרים כן]: "מחיה חיים יתן לך חיים ארוכים וטובים ומתוקנין".

עייובים
מחיה חיים עשינו שליחותו תהו המפרשים מפני מה בחרים בתואר זה דווקא להקדוש ברוך הוא. והמהרש"א פירש שמשלח הוא האומר: עשינו שליחותו להמית הוה, והקדוש ברוך הוא מחיה חיים של ישראל שלא יבואו ליד מיתה. ויש מפרשים, שלפי המדרש היה המשלח את השעיר מת אבותה שנה ולכן הוא אומר "מחיה חיים" – כלומר, אם ירצה ה' יכול לחיותנו, אם בעולם הזה אם בעולם הבא (ל' לישועה, רש"י וראה בראי"ף). ר' אליקים פירש בדרך שונה לגמרי, שהוא מפרש "מחיה חיים" ככתיב לכהן הגדול, שבתפילתו נתן חיים לישראל. אלא שאין ראוי לומר תואר כזה במקום פומבי (מפני המינים) ולכן אומר רק ביהדות.

אגב לשון זו של "מחיה חיים" מסבירים מה שנאמר "אתהלהך לפני ה' בארצות החיים" (תהלים קטו, ט). אמר רב יהודה: זה מקום שרוקים. כי במרכז מסחרי גדול מיני מוונות מצויים ויש פרנסה בשפע. ורוד המלך בהיותו נע ונד, התפלל שיהיה תמיד מווננו מצוי. ועוד, נאמר: "כי ארך ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך" (משלי ג, ב) ותוהים: וכי יש שנים של חיים ויש שנים שאינן של חיים שצריך לומר שיוסיפו דווקא שנות חיים? אמר ר' אלעזר: שנות חיים משמעו חיים טובים – אלו שנותיו של אדם המתהפכות עליו מרעה לטובה. ולכן ראוי שתהא הברכה לא רק לתוספת שנים, אלא גם תוספת חיים טובים. נאמר: "אליכם אישים אקרא וקולי אל בני אדם" (שם ח, ד) אמר ר' ברכיה: לשון "אישים" משמעו אמנם אנשים, אך היא צורה הקרובה ללשון "אשה" לכן יש לפרש: אלו תלמידי חכמים שדומין לנשים, לפי שהם תשושים ואינם עוסקים בהרבה דברים ששאר גברים עוסקים בהם – ועושין גבורה כאנשים בתורתם. ואמר ר' ברכיה על אותו כתוב: הרוצה לנסך יין על גבי המזבח בזמן הזה – ימלא גרונו של תלמידי חכמים יין ובכך יקיים מצות ניסוך היין, שנאמר: "אליכם אישים אקרא". כלומר: תלמידי חכמים הם כאשה שעל גבי המזבח, והנותן להם יין הריהו כמנסך על גבי המזבח.

כיון שהבאנו מדברי ר' ברכיה ששאר ר' ברכיה: אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו וילדיו אינן מגיעים להיות בני תורה כמותו – ישא בת תלמיד חכם, ועל ידי זה מוכתח לו שבניו ממנה יגדלו בתורה, שנאמר: "אם יזקין בארץ שרשו ובעפר ימות גזעו

בארצות החיים ושעור הפסוק לפי פירוש זה שאפילו בארצות החיים שהם הכריכים הגדולים מקום השוקים, שרבים בהם הפיתורים והסחת הדעת, בכל זאת "אתהלהך לפני ה' (מאיר, וכיון הרעב"ץ לבריו).
שדומים לנשים יש מי שמפרש: שהם יושבים תמיד בבית כדרך הנשים ואינם יוצאים הרבה לרחובות (מאיר).
שתורה פוסקת בנן שהיו אבותיו גדולי תורה, הוא רואה שאין בניו גדולים בתורה כפי שהיו אבותיו (פתח עינים).

מפצל — יש זו נמא ממחלקת לשמים. ואל תממה סוף נעשר זקן הממון מניו כן. כיתנא נמי מפציל — כשפותשין אותו נחלק לכה פילוקין. אגב לקותיה — שמקישין עליו. פארי פשתים — וזמורה כמיז "ואת פארי המגננות שש" — בנר — שמתכחו מעשו לאצוי נעשמים שזאל עלל לך וכן על גבר שמתו אחיו מממה מילה לא ינא אל המדקדק. מאן אמרו — מתיין למדו דני זה שטינו נפיק שני דזמיה (טו), שסכהן על עזותו פסולה. מה להלן עשרים וארבעה — שהרי ארבעה מינין יש זה וכל מין ומין כפול שש, אף כאלן עשרים וארבעה וכאלן שלשה מינין יש דהו לכו כל מד וחד ממני. אלא מאבנט — דיש זו נמי ארבעה מינין וכל אחד כפול ששה וכששתין יחד הוו לכו עשרים וארבעה. תעשנו כתיב — נחמן לפיק אין למדין ממנו. ועשית — כמיז גרמוס שיהו עשיות כל המינין שזו שזות הלך לא אשכר נעשירי ושמונה, דהיכי ליעצד וכי.

תוספות

בניש פרק קמא דיבמות (ד, ב): והא תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא, ומנא ליה הא, אי משום דקאמר בפרק "במה מדליקין" (שבת כ"ב, א) אף כל צמר ופשתים ומסיק התם דלציצית איצטרך, לימא דאיצטרך אף כל צמר ופשתים לאיתווי כלאים, ואף על גב דכלאים בהדיא כתיב בהו צמר ופשתים נימא דאיצטרך אף כל כדאי לאמנוי צמר ופשתים למאי דלא ידע אכתי התם דהנאה משעטנו נפקא, עד מסקנא. אלא על כרחך הכניז הוי פירוש הבגד ואילו כתב הבגד, ולהכי פריך: על כרחך תנא דבי רבי ישמעאל לית ליה דרבא דאם איתא דמחייבי בציצית כל בגדים מיתורא דהנכח אם כן מאי האי דקאמר ופרט באחד מהם צמר ופשתים אף כל צמר ופשתים. אדגמר מונעיה דהוי צמר ופשתים נגמר מציצית דכתיב הכניז כמו הבגד, ומיירי אפילו בשאר בגדים. ולא דמי ל"ואב בגד" דמרבית מיתורא ד"ואי דכתיב גבי שרצים שאר בגדים אפילו לתנא דבי רבי ישמעאל בפרק "במה מדליקין" (גם זה שם) ואפילו הכי לא פריכין אדגמר רבי ישמעאל מנגעים ליגמר משרצים דאפילו שאר בגדים, דהתם גבי שרצים משמעות בגד אינו אלא צמר ופשתים ומי"ואי הוא דמרבית לשאר בגדים להכי ליתא למילף משרצים סתם בגדים הכתובים הכא הכניז כמו הבגד. ואי סבייר ליה דרבא נגמר מהכניז לומר דכל היכא דכתיב בגדים בסתם כל בגדים בכלל. ולמאי דפרשין פרק שני דזבחים דמכל גרעין של פשתן עולה קנה אחד ולא שני קנים מגרעין אחד נייח, דלא הוה מצי למיפוך ואימא קנבוס דקים ליה לגמרא דכמה קנים עולים מגרעין אחד. כל זה דקדק רבינו יצחק בר אברהם.

ויליף משזר מפרוכת מה להלן עשרים וארבע וכי — אין להקשות אדרבה וילף הכי: מה להלן חוטן כפול ששה אף כאן כל חד ששה, הרי שמונה עשרה, ותו לא! דיש לומר: דתיבת משזר גמר ממשור דהתם, מה להלן השזירה עשרים וארבע אף כאן השזירה עשרים וארבע כי התם. אי נמי יש לומר: אם איתא דלא הוה אלא שמונה עשרה מאי איצטרך שש יתירא למעיל שלא נאמר בו שש שיהא חוטן כפול ששה, תיפוק ליה דנילף תכלת תכלת מפרוכת מה להלן תכלת ששה אף מעיל שכולו תכלת חוטן כפול ששה. ולא הוה מצי למפריך דכפריכין לקמן אדרבה וילף משולין, דשוליו נמי אין חוטן כפול ששה.

ומשיבים: עמרא איפצולי מיפצלא [הצמר מופצל הוא], שכל שעה מתחלקת לכמה שערות, ואם כן אינו מוגדר לגמרי כ"כ"ד". ומקשים: כיתנא נמי איפצולי מפציל [ופשתן גם כן מתפצל הוא] לנימים בדרודו! ומשיבים: אינו דומה, כיתנא אגב לקותיה [הפשתן, בניגוד לצמר, מתוך שמיכים עליו הוא מתפצל] אבל בדרך צמיחתו צומח הוא אחד אחד, ולא כפיצולים. רבינא אמר מהכא [מכאן] יש ראה לדרב, שנאמר בפירוש בספר יחזקאל: "פארי פשתים יהיו על ראשם ומכנסי פשתים יהיו על מתניהם" (יחזקאל מו, יח), משמע ש"שש" ר"בד" שנאמר בתורה, פשתים הם. אמר ליה [לר] רב אשי: הא [הלכה זו] מקמי דאתי [לפני שבא] יחזקאל מאן אמרה [מי אמר אותה] וכיזד ידעו אותה? ענה לו רבינא: ולטעמיה [ולטעמה, לשיטתך] שאתה מקשה כך, הא דאמר [זו] שאמר] רב חסדא בעינין אחר: דבר זה מתורת משה רבינו לא למדנו שאינו כתוב בתורה במפורש, מדברי יחזקאל בן בוזי למדנו והיא ההלכה שנאמרה ביחזקאל: "כל בן נכר על לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי [לשרתני]" (שם ט), ואם כן, הא ידעו מה לעשות? אלא על כרחך גמרא גמירי לה [במסורתה] ליה למודים [אותה] ואתא [ובא] יחזקאל ואסמכה אקרא [והסמיכה לפסוק וכתבה] הכא נמי [אף כאן] גמרא גמירי לה [במסורתה] ליה למודים [אותה] ואתא [ובא] יחזקאל ואסמכה אקרא [והסמיכה לפסוק וכתבה]. וממשיב לבר את הברייתא: "משזר" — שמונה. ושואלים: מנא לן [מניין לנו] שכן הוא? דכתיב [שנאמר]: "ויעשו על שולי המעיל רמוני תכלת וארגמן ותולעת שני משזר" (שמות לט, כד) ויליף [ולמד] בגזירה שויה "משזר" ממה שנאמר גם בפרוכת, מה להלן בפרוכת עשרים וארבעה חוטים (כאשר יבואר להלן) אף כאן עשרים וארבעה חוטים בסך הכל, וכיון שרימונים אלה עשויים משלושה מינים, תכלת וארגמן ותולעת שני, משמע דהוה כל חד וחד תמני [שהיה כל אחד ואחד מהם של שמונה חוטים]. ושואלים: ונילף [ולמד] מחשן ואפור, ונאמר: מה להלן בחושן ואפור מעשרים ושמונה הם עשויים, אף כאן עשרים ושמונה חוטים בסך הכל! ומשיבים: דנין דבר (פרוכת) שלא נאמר שהיו שזורים בו גם חוטי זהב, מדבר שלא נאמר בו זהב כרימוני המעיל, לאפוקי [להוציא] חשן ואפור שנאמר בהן זהב. ומקשים: אדרבה, להיפך אם צריכים להחליט כיצד להשוות, נאמר: ראוי שיהיו דנין בגד מבגד שהרי המעיל הוא בגד כמו החושן והאפור, לאפוקי [להוציא] פרוכת שאהל הוא והיא חלק מבנין המקדש! אלא חזורים אנו מהלימוד הראשון, וכך למדים: דנין ולמדים מאבנט, שהיו בו בסך הכל עשרים וארבעה חוטים, ודנין כל בגד ודבר שלא נאמר בו זהב, מאבנט שהוא בגד ודבר שלא נאמר בו זהב, ואין דנין דבר שאין בו זהב כרימוני המעיל מדבר שיש בו זהב בחושן ואפור. רב מרי אמר: "תעשנו" (שם כח, טו) כתיב [נאמר] בחושן, לומר: תעשנו לזה ולא לאחר, שאין ללמוד ממנו לענין שזירה אחרת. רב אשי אמר: "ועשית" (שם לג) כתיב [נאמר] ברימונים, ללמד: שיהיו כל עשיות שוות, כלומר: שיהיו החוטים מהמינים השונים שווים זה לזה, אולם אם יהיו שם בסך הכל עשרים ושמונה חוטים, הרי אין יכולים לעשות שכל מין יהיה בו מספר שוה של חוטים. כי היכי נעביד [כיצד] [נעשה]? נעביד תלתא [נעשה שלוש] של עשרה עשרה — אם כן הוה ליה תלתין [שלושה] וזה [ואחד] של עשרה הלא אמר קרא [הכתוב]: "ועשית" — חוטי המעיל שזורים שוות, ולכן בהכרח עלינו ללמוד מדבר שמספר חוטיו מתחלק לשלוש, והוא מן הפרוכת. ועוד לכיורו הברייתא, נאמר בה שהיו חוטי המעיל שזורים שוות. ושואלים: מנא לן [מנין לנו] דבר זה — דכתיב [שנאמר]: "ועשית את האפור

מסורת הש"ס
 1. ראה ירושלמי שבת פ"ב ח"ג. ילקיש אחרי תקיעא.
 2. תענית י"ב, מ"יק ה"א, סמדרין כ"ב, זבחים י"ב, כ"ב, ילקיש יחזקאל ס"ב.

גדרות
 אל מקדשי לשרתני במקרא: אל מקדשי. דהוה כל חד בכת"י: דהוה ליה דכל חד.
 אלא דנין מאבנט בכת"י ובמקורות: אלא מאבנט. תעשנו בכת"י ובמקורות: תעשה אותו.

ללמוד לענין אריגים אחרים אלא רק לקבוע כי כשנאמר לשון בר הכונה לפשתן ולא לצמר.

הרי הם שלוששים] והם יותר מבחושן! נעביד תרי [נעשה שנים] של תשעה שיהיו כל עשיות שוות, ולכן בהכרח עלינו ללמוד מדבר שמספר חוטיו מתחלק לשלוש, והוא מן הפרוכת. ועוד לכיורו הברייתא, נאמר בה שהיו חוטי המעיל שזורים שוות. ושואלים: מנא לן [מנין לנו] דבר זה — דכתיב [שנאמר]: "ועשית את האפור

עיונים

— פשתן ראה בתוספות שהעיר על כך שדברי הגמרא מתבססים על ההנחה שכל בגדים שנאמרו במקרא סתם, הם או בגדי צמר או פשתים, ולכן לא היה צורך